

κινήματα προξενούν γέλωτα εἰς τοὺς περιεστῶτας, ἐκεῖνος φρονεῖ ὅτι περιπατεῖ γιγαντιαίοις βήμασι· δταν δὲ δοκιμάσῃ νὰ τρέξῃ, νομίζει ὅτι προχωρεῖ μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα. Τὰ μέλη τέλος πάντων ἀδυνατοῦν νὰ βαστάσωσι τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὅθεν πίπτει καὶ ἔξαπλοῦται κατὰ γῆς ὅπου φθάσῃ, καὶ ἀμέσως καταρρέται εἰς ὑπὸν ἡ κάρον βαθὺν, ἀναπνέων μὲ ἀποπληκτικὸν ῥόγχον τοῦ λάρυγγος τὰς ἔξατμίσεις τῶν εἰσφορηθέντων ποτῶν, ἡ ἔκκενων ἀμφοτέρωθεν ἐνίστεται τὰ περιεχόμενα τῆς κοιλίας χωρὶς αἴσθησιν. Ὄποια κατάστασις διὰ λογικὸν δὲν ἐναθρυνόμενον εἰς τὰ προτερήματά του, ὅτι «κατὰ τὴν μορφὴν καὶ κίνησιν εἶναι τόσον περικαλλής καὶ θαυμάσιος, ισάγγελος κατὰ τὰ ἔργα, εἰς τὴν διάνοιαν ὡς Θεός, ὁ ὠραῖσμὸς τοῦ κόσμου, καὶ ἡ κορωνὶς τῶν ζώων!!»

Ἄν τυχὸν αἱ αἰσθήσεις τοῦ μεθύσου δὲν ἀποκρωθῶσιν ὄλοτελῶς εἰσέτι, μόλις βάλλει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ προσκέφαλον, καὶ κυριεύεται ἀπὸ σφοδρούς παλμούς τῆς καρδίας, αἰσθάνεται δὲ μὲ πόνον παταγώδεις ἥχους εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ φαντάζεται ὅτι ἀκούει μακρόθεν τὴν ἀμυδρὰν ἥγε τῶν κραυγῶν καὶ τοῦ γέλωτος τῶν συνθιαστῶν του, ἐωσοῦ ἡ σκοτοδινίασις κορυφωθῆ, καὶ ὁ μέθυσος ἐμπέσῃ εἰς ληθαργικὸν ὑπὸν. Ὅπο τὴν ἐπιφρόην τῆς μέθης τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀντέχει καλήτερα εἰς τὸ ψύχος, ὥστε συμβάλλει νὰ κεῖται δι’ ὥρας ἡ καὶ ὄλοκληρον νύκτα ἐπὶ τῆς χιόνος ὑπαίθριος πολλάκις χωρὶς βλάβην. Ὑπομένει δὲ δύνηράς πληγάς καὶ ἀκρωτηριάσματα χωρὶς πόνον κατὰ τὸ φαινόμενον. Συνήθως ἀνανήφει ἀπὸ τὴν μέθην ἀν τὸν περιχύσῃ τις αἴρησης μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἡ πέση ἀπερισκέπτως εἰς τὴν θάλασσαν. Σφοδρὰ ψυχικὰ πάθη προξενοῦν τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα, καθὼς λόγους χάριν ἡ συναίσθησις ἐπικειμένου τινος κινδύνου, ἡ ἡ ἔξαφνος κοινοποίησις χρονοιῶν ἡ λυπηρῶν εἰδήσεων.

Τὴν ἐπαύριον ὅταν ἀνανήψῃ ἀπὸ τὴν κτηνώδη κατάστασίν του, εὐρίσκει ἔχατὸν πυρέσσοντα. Αἱ παλάμαι τῶν γειρῶν του εἶναι κατάξηροι, πάσχει ἀπὸ κεφαλαλγίαν, κυριεύεται ἀπὸ ὑπερβολικὴν δύσκαν, ἡ γλῶσσά του εἶναι ὑπόλευκος, ξηρὰ καὶ τραχεῖα, τὸ σὲ στόμα στεγνόν, καὶ πονεῖ ὁ λαιμός. Οἱ πρότινων ὡρῶν ζωηροὶ καὶ πυριφλεγεῖς ὀρθαλμοί του τώρα εἶναι πλήρεις χαυνότητος, ἡλίθιοι, καὶ ἀνίκανοι νὰ ὑποφέρωσι τὸ φῶς. Ἡ ἀλλοτε ἐρυθρόχρους, φαιδρὰ, καὶ εὔθυμος μορφὴ τοῦ προσώπου μετεβλήθη εἰς χλωμότητα καὶ κατήφειαν, σημεῖον τραχὸν τοῦ πνευματικοῦ ἀμα καὶ σωματικοῦ ἐκνευρισμοῦ. Τώρα μελαγχολεῖ καὶ ἀναπολεῖ μὲ θλίψιν τὰ γενόμενα τῆς παρελθούσης ἐσπέρας, καὶ ὀμολογεῖ μὲ συντριβὴν καρδίας τὴν ἀνοιαν τῆς διαγωγῆς του, ὑπόσχεται δὲ

μεθ’ ὄρκου ὅτι ποτὲ δὲν θέλει μεθύσειν οὕτω, καὶ ζητεῖ ἀνυπομόνως ὕδωρ νὰ σβύσῃ τὴν δύσκαν του. Εύτυχὴς τωόντι ἥθελεν εἰσθαι ὁ τοιοῦτος, ἀν ἡ μετάνοια καὶ ἀπόφασίς του μείνωσιν ἀκλόνητοι, διότι ὅσα ἔπαθεν εἰς τὴν πρώτην ἵσως ἀπόπειραν τῆς οἰνοποίσας εἶναι μηδὲν ὡς πρὸς τὰ δεινὰ, τὰ ὅποια θέλουν τὸν κατατρέχειν ἐν ὅσῳ ζῆ, καὶ θέλουν τὸν φέρει παράκαρπα εἰς τὸν τάφον, ἀν ἀφεθῇ νὰ τὸν κυριεύσῃ διάιμων τῆς μεθῆς. Ἀπὸ τὴν ἐπανειλημμένην κατάχρησιν τῶν μεθύστικῶν ποτῶν ἔχει νὰ προσμένη φλογώσεις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν μεμβρανῶν του, πλευρίτιδας, γαστρίτιδας, ἡπατίτιδας, ἵκτερον, ὕδρωπα, διαβήτην, ἀρθρίτιν, δυσπεψίαν, καὶ τέλος πάντων στέρησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ λογικοῦ ἀπὸ τὴν Τρομώδη καλουμένην μανίαν, ἡτις, ἀφοῦ τὸν κάμη οἰκτρὸν θέαμα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, συγχὰ σβύνει καὶ τὸν σπινθῆρα τῆς ζωῆς, καὶ τὸν στέλλει εἰς τὸ φοβερὸν Βῆμα τοῦ Πλάστου του κτηνῶδες καὶ ἐλεεινὸν πνεῦμα πρὸς καταδίκην ἀναπόφευκτον καὶ αἰώνιον.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

ΕΧΟΜΕΝ οὐπ’ ὅψιν Δόγον ἐκφωνηθέντα εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Σύμης τὴν 18ην Ἀπριλίου τοῦ 1843, καθ’ ἡν ἡμέραν ἔγεινεν ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων, παρὰ τοῦ Κυρίου Νικάνδρου Φιλαδέλφου.

Ο Λόγος οὗτος πραγματεύεται συνοπτικῶς περὶ τῶν ἐμποδίων, δσα πολλάκις ἀπαντᾷ ἡ κοίνωσις καὶ διάδοσις τῆς παιδείας, ἀνάγων αὐτὰ εἰς δύο, τὰ ἐκ τῆς προαιρέσεως καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐκ τῆς προαιρέσεως ἐμποδίων, δλίγοι, μᾶς φαίνεται, ὑπάρχουσι τὴν σήμερον εἰς τὸ ἔθνος, οἵτινες δὲν ἐπιθυμοῦσι τὴν πρόσδον τῶν φώτων προσέτι, οἱ ἐναντίοι τῆς παιδείας, καὶ πολλοὶ καὶ ισχυροὶ ἀν ὑποτεθῶσι, δὲν δύνανται πλέον νὰ σβύσωσι τὴν δύσκαν τῆς μαθήσεως, ἡτις τόσον γενικῶς κατέλαβε τοὺς δόμογενεῖς ἡ κακὴ κατάστασις, εἰς ἡν εύρισκονται τὰ ἐν Τουρκίᾳ ἐκπαιδευτικά καταστήματα, δὲν προέρχεται βεβαίως ἀπὸ τὴν ἐλλειψιν φιλομαθείας, ἀλλὰ προδήλως ἀπὸ τὴν ἐλλειψιν τῶν μέσων, τουτέστι τὴν ἐλλειψιν τῶν σταθερῶν χρηματικῶν πόρων, τὴν ἐλλειψιν τῶν ἀναγκαίων βιβλίων ἡ, ἀν θέλῃ τις συντομώτερον καὶ γενικώτερον νὰ ἐκφρασθῇ, δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ αἴτιον δῆλου τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἐλλειψις σταθερῶν πόρων καθότι διὰ τῶν χρημάτων καὶ διδάσκαλοι ἡδύναντο νὰ δημιουργήθωσι, καὶ τὰ ἀπαιτούμενα βιβλία νὰ ἐκδοθῶσιν. Οπόταν κοινότης ἡ δῆμος τις αἰσθάνηται τὴν ἀνάγκην τῆς παιδείας, καὶ ἔχῃ ἱκανὰ χρηματικὰ μέσα, δῆλον ὅτι δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ

συστήση κατάλληλον εἰς τὰς χρείας του ἔκπαιδευτικὸν κατάστημα· καὶ τοῦτο λέγοντες, δὲν λησμονοῦμεν ὅτι οἱ καλοὶ διδάσκαλοι πραγματικῶς ἐλλείπουν· ἀλλὰ νέοι, προικισμένοι ἐκ φύσεως μὲν εὐφυτῶν καὶ φιλομάθειαν, ὑπάρχουσιν, οἵτινες ἀσμένως ἥθελον στέρεει νὰ σταλθῶσι μὲν δημόσιον δαπάνην εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Εύρωπην διὰ νὰ διδαχθῶσι τοὺς ἀπαιτούμενους κλάδους τῆς μαθήσεως. Ἐκ τῶν σημερινῶν σοφῶν διδασκάλων οἱ πλεῖστοι τοιουτοτρόπως ἀπέκτησαν τὰς γνώσεις των· καὶ ἐπειδὴ ἐν Τουρκίᾳ δὲν εὑρίσκεται ἀρχὴ, ήτις νὰ προσβλέπῃ περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ τούτου, ἐκάστη κοινότης ἥθελε πρᾶξειν ἔργον φρονιμώτατον, ἀνατρέφουσα δημοσίᾳ δαπάνη νέους τινάς, ἐπὶ συνθήκῃ νὰ λάβωσι μετέπειτα τὴν διεύθυνσιν τῶν σχολείων εἰς τὴν πατρίδα των· τοῦτο δὲ οὐ μόνον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη γίνεται ὑπό τινων· καὶ διὰ τὸ ὅχι ὑπὸ πάντων; Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται σταθεροὶ πόροι, εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν αὐτῶν ὀφελουσιν οἱ προύχοντες ἐκάστης κοινότητος νὰ διευθύνωσι σπουδαίως τὴν προσοχήν των, δὲν εἰλικρινῶς ἐπιθυμῶσι τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν εὔδαιμονίαν τοῦ ἔθνους.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἔως νὰ φθάσῃ ἡ μακαρία ἐποχὴ, καθ᾽ ἣν θέλομεν ἀξιωθῆ καὶ σοφωτέρων διδασκάλων καὶ σχολείων ὀπωσοῦν τελειοτέρων, δὲν εἶναι ἀγρομοστον νὰ ἐκθέτωνται τὰ σφάλματα καὶ αἱ ἐλλείψεις τῶν ὑπαρχόντων, καὶ νὰ ὑπαγορεύηται ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως καὶ ἀναπληρώσεως αὐτῶν· τὸ κοινωφελὲς δὲ τοῦτο ἔργον ἀνήκει πάλιν εἰς τοὺς διδασκάλους· διότι, ὡς πᾶσα ἀλλη ἐπιστήμη καὶ τέχνη, οὕτω καὶ ἡ διδακτικὴ βελτιοῦται βαθμηδὸν καὶ τελειοποιεῖται ὑπὸ τῶν μετερχομένων αὐτῆν. Εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον μᾶς φαίνεται ὅτι συντείνουσι καὶ αἱ ἐπόμεναι παρατηρήσεις τοῦ κυρίου N. Φιλαδέλφου·—

ΑΙ παλαιαὶ μέθοδοι τῶν παλαιῶν διδασκάλων, ἀκροαταὶ, ἥσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κοπιαστικαὶ καὶ πολυχρόνιοι εἰς πᾶν εἴδος γνώσεως· δικτὺ καὶ δέκα χρόνους, ἵσως καὶ πλειοτέρους, ἐπρεπε νὰ καταδαπανήσωσιν οἱ σπουδασταὶ πρὸς μάθησιν μόνον μιᾶς γλώσσης, δι᾽ δὲ καὶ θυμαστικῶν ἀναφέρονται παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀνθρώποις δίγλωσσοι, καὶ ποτὲ τρίγλωσσοι, ἢ καὶ ἀλλων παρὰ τὴν γραμματικὴν γνώσεων κάτοχοι· σήμερον δύμας καὶ δικαιὸς ἐσμικρύνθη, καὶ δι τρόπος τοῦ σπουδάζειν εὐκολύνθη, καθότι καὶ τὰ λεξικὰ ἐτελειοποιήθησαν, καὶ πάγκοινα ἐγένοντο, καὶ αἱ γραμματικαὶ εὐμεθοδέστεραι, καὶ αἱ ἀναλογίαι καὶ αἱ παραγωγαὶ φιλοσοφικώτεραι, καὶ τὰ βοηθήματα πλουσιώτερα. Τὸ πάλαι ὁ γνωρίζων τὰς ἀρχὰς μόνον τῶν μαθηματικῶν ἐνομίζετο μέγας· μικρὰ γνῶσις γεωγραφίας ἔχαρακτήριζε τοὺς ἔξοχους πεπαιδευμένους. Σήμερον αἱ ὑψηλότεραι γνώσεις ἐγένοντο τετρικέμεναι, καὶ αὐτὰ τὰ ὑπομάζια βρέφη γνωρίζουν ἀκριβῆ γεωγραφίαν· διότι καὶ αἱ γεωγραφίαι, καὶ αἱ σφρίγαι, καὶ οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες ἐπολλα-

πλασιασθησαν, καὶ ἡ μέθοδος τοῦ Λαγκαστέρου καὶ νέους καὶ γέροντας εὐχερῶς γραμματίζει· δι λόγος δι τοῦ αἱ μέθοδοι τελειοποιῶνται καθ᾽ ἔκαστην, καὶ δοκιμάζονται· διότι, κατὰ τὸ ἀπόφθεμα ἔκεινο, « Σοφὸν δι χρόνος. »

Εἶναι δέ τινες ἐναντιούμενοι αὐθαδῶς πως εἰς τὰς δεδοκιμασμένας ταύτας μεθόδους, καὶ δχι μόνον γίνονται διὰ τοῦτο πρόσκομμα εἰς τοὺς νέους, ἀναγκάζοντες αὐτοὺς νὰ κοπιάσωσι ματαίως ὑπὸ μεθόδους καὶ τρόπους δυσκολωτάτους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀντούς προξενοῦσιν ὅχι μικρὸν βλάβην· καθότι τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ τις ἄγνωστον τι ἀκόμη εἰς τὸν καιρὸν του, τοῦτο δὲν φέρει ἐντροπήν· ἀλλὰ τὸ νὰ ἀποδοκιμάζῃ περιφρονητικῶς δι τοῦ εὐρέθη, ἐδοκιμάσθη, καὶ ἐκρίθη κοινῇ ὠφέλιμον, τοῦτο κατηγορεῖ αὐτοῦ ἀναφράδον ἢ ἀκριτον καὶ κοινοδολεῖδη ἴδιοτροπίαν, ἢ φυσικὴν δύσνοιαν, νοῦν πολλὰ περιωρισμένον, καὶ μὴ δινάμενον νὰ προχωρήσῃ περιτέρω τῶν ὅσα ἔμαθε· μάλιστα καὶ ἐξ αὐτῶν δι τοῦ πολλὰ ἐλημόνησε. Διὰ τοῦτο, καὶ ἐνῷ παντοῦ πολλάκις συστήνονται συγκλεῖα μὲ ζῆτον καὶ μὲ προθυμίαν, μετὰ καιρὸν δι καρπὸς αὐτῶν παραβολλόμενος μὲ τὰς ἀλπίδας τῶν πολιτῶν εὑρίσκεται παντάπασιν ἀσήμαντος! Μέθοδος διδηγοῦσα τὸν μαθητὴν νὰ βαδίσῃ εἰς τὰς σπουδάς του ἀπὸ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα καὶ ἀπὸ τῶν μερικῶν εἰς τὰ γενικὰ χωρὶς νὰ βυθίζηται εἰς τὸν λαθύρινθον τῆς ἀκαταληφίας, ἐκρίθη καὶ κρίνεται καθ᾽ ἡμέραν διδασκαλίας ἀληθεστάτη καὶ ἀνγκαιοτάτη εἰς μαθησιν. Ἄν καὶ δι πολὺς ἀνθρωπος ἵσως ἀκόμη ἀγνοῦ τι ἔστι μάθησις, οἱ προύχοντες δύμας παντοῦ, ἐξ ὧν καὶ κρέμαται ἡ σύντασις τῶν σχολείων, κατέλαβον ἥδη ἀκριβῶς, δι τοῦ πάξ ἀνθρωπος ἔχει ἀνάγκην νὰ μανθάνῃ κυρίως πράγματα χρήσιμα καὶ ἀρμόδια εἰς τὴν ζωὴν του, καὶ δχι ἀπλῶς γράμματα. « Οταν διδάσκαλος δὲν περιφέρη τὸν μαθητὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, εἰς τοὺς κολποὺς αὐτῆς, εἰς τὰς θαλάσσας, εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, καὶ διταν δὲν δείξῃ εἰς αὐτὸν διὰ τὰ συστήματα καὶ πολιτεύματα τῶν ἀνθρώπων, πῶς ἐμπορεῖ νὰ ἔξενρη πράγματα μὲ μόνα τὰ γράμματα τῆς γραμματικῆς; πῶς ἐμπορεῖ νὰ πολιτευθῇ καὶ νὰ ζήσῃ ὡς ἀνθρωπος εἰς αὐτὸν τὸ κόσμον; Δύνανται δέ οἱ ἀνθρωποι νὰ ἐπιτυγχάνωσι τοῦτο, ἐάν, ὡς εἶπον, προσαίνωσιν ἐκ νεότητος αὐτῶν ἀπὸ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα.

Πᾶς ἄλλος τρόπος, μοὶ φαίνεται, παρακλίζει τὸν νοῦν τῶν νέων, συγχύει τὸ πρόθυμον αὐτῶν, καὶ εἰς ἄλλους μὲν προξενεῖ ἀρχίαν καὶ ἀποστροφὴν τῶν σχολείων (καὶ μάλιστα εἰς τοὺς εὐφεστέρους), ἀλλους δὲ ἀπατᾷ εἰς τὴν μάθησιν αὐτῶν, ὅπτε νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὴν ἀπάτην, καὶ νὰ κατατάσσων οἱ πολλὰ αὐτῶν ὀπτασίωδεις· οἱ παῖδες μέχρι τοῦδε ἔχουσι μόνον αἰσθήσεις, δχι καὶ σκέψιν, δχι καὶ κρίσιν. Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἶναι πάντη ἀνεπίδεκτοι θεωρητικῶν μαθημάτων, δρεῖσιν δὲ καὶ προθυμίαν ἔχουσιν εἰς τὸ μανθάνειν, καὶ μάλιστα πολλήν. Ταῦτας λοιποὶ κατ᾽ ἀρχὰς πρέπει νὰ γονητεύωσι διὰ τῆς ἥδονῆς ἐκ πραγμάτων, νὰ εἴπω αὐτῷ, Ψηλαφητῶν, καὶ δι τοῦ δύναντὸν γνωστῶν ἡ τούλαχιστον καταληπτῶν εἰς αὐτούς· καὶ τοῦτο ἄλλως δὲν γίνεται εἰκῇ διὰ τῆς πειραματικῆς ἢ πρακτικῆς διδασκαλίας, ἐπαναλαμβανομένης εὐμεθόδως, καὶ προχωρούσης ἐκ τῶν ἥδη γνωστῶν πρὸς τὰ ἄγνωστα, καὶ διατηρούσης πάντοτε σχετικὴν συνέχειαν τῶν ἐπομένων μὲ τὰ ἥγονυμενα· ἐπιτυχέστερος δὲ, μοὶ φαίνεται, εἶναι ἔκεινος δι διδάσκαλος, δστις γνωρίζει νὰ μεταχειρίζεται διδηγόν του τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ ἀκολουθῇ κατ᾽ ἔχον τὰ διαδήματα αὐτῆς, ἐφάρμοζόμενος κατὰ τὸν σπουδάσιμον καιρὸν τοῦ νέου μὲ τὰς φάσεις τῆς ἡλικίας του. Ἐπὶ τὸ γενικώτερον δὲ τῆς ἔθνοικῆς ἥμῶν παϊδείας ἀφορῶν, λέγω, δι τοῦ ἥθελεν ενεργεῖσθαι βασιμωτέρα καὶ ταχυτέρα ἢ ἐκπαιδευσι τῶν νέων

τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν ἀποκαθίστατο διμοιόμορφος ἡ παιδεία εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος· τότε οἱ νέοι, βασίζοντες τὴν αὐτὴν γραμματικὴν γλώσσαν, τὴν αὐτὴν φιλολογικὴν σειρὰν, καὶ οὕτω καθεξῆς. Σήμερον δὲ, ἐπειδὴ, δύοι διδάσκαλοι, καὶ τόσαι γραμματικαὶ, καὶ τόσαι μέθοδοι, οἱ νέοι, ἔτεροι δύοι, τῶν διαφόρων σχολείων, φαίνονται ὡς νὰ ἔρχωνται ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Σεναρέ μὲ γλώσσας συγχειμένας καὶ ἀλλογενεῖς, καὶ διὰ νὰ ἐννοηθῇ ἔνδος σχολείου διαθῆταις μὲ τὸν μαθητὴν τοῦ ἄλλου σχολείου, πρέπει νὰ παρευρεθῶσι καὶ οἱ διδάσκαλοι των. Ἀλλ’ ἐπειδὴ καὶ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀκόμη, πρέπει, κατ’ ἑκατὸν γνώμην, πρὸς θεραπείαν τινὰ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης, οἱ διδάσκαλοι τῶν διαφόρων σχολείων γὰρ διευθύνονται τὴν παιδείαν τῶν νέων, δύον τὸ δυνατόν, κατὰ τὰ κεντρικώτερα καὶ τελεότερα τοῦ ἔθνους Γυμνάσια.

Περὶ δὲ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων καὶ πολιτεύματος διδασκάλου λέγομεν ἔφεξης. Τὸ χρέος τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων ἐναπόκειται εἰς αὐτοὺς τοὺς γονεῖς νὰ φροντίσωσι, καὶ ὅχι εἰς τοὺς διδασκάλους· ἀλλ’ εἰς τὰ μέρη ταῦτα, διόπου νόμοι γραπτοὶ δὲν διεύθυνονται τὸ πολιτεύμα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνοι οἱ φυσικοὶ, καὶ τοῦ τόπου τὰ ἔθιμα, η ἀνατροφὴ, καὶ μάλιστα τοῦ χύδην λαοῦ, δὲν εἶναι ἀλλη, ὀρθῶς ἔξεταζομένη, παρὰ αὐτὴ η φυσικὴ τῶν ἀλόγων ζώων· εἰς τοιαύτην λοιπὸν περίστασιν διδάσκαλος, ἐὰν κοπιάζῃ πρὸς ὁφέλειαν ἀπολύτως τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅχι διὰ τὸν μισθὸν, δὲν πρέπει νὰ ἀδιαφορῇ καὶ ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐπ’ αὐτοῦ διδασκομένης νεολαίας· διότι τότε οὔτε οἱ κόποι του τελεσφοροῦσιν, οὔτε αἱ εὐχαὶ τῶν πολιτῶν δικαιοῦνται. Ἀστυνομικήν τινα προσοχὴν πρέπει νὰ ἔχῃ διδασκάλοις τῶν μερῶν τούτων, ητις νὰ παραμονεύῃ τοὺς μαθητάς του καὶ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν περιπάτους, καὶ εἰς τὰς δόδυς τῆς πόλεως αὐτὸς δὲ πρέπει νὰ γίνηται δόδγος καὶ παράδειγμα ἥθικῆς ἔμψυχον, ὅχι μόνον πρὸς τοὺς μαθητάς του, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς πολίτας ἀκόμη, ἐὰν ἦναι δυνατόν.

Τοιοῦτοι οἱ ἥθικοι ἔκεινοι διδάσκαλοι, δύοι κατεβίασαν τὴν ἥθικην οὐρανόθεν, καὶ προσωκείωσαν αὐτὴν τοῖς ἀνθρώποις, μεταρρυθμίσαντες τὸ πολιτεύμα τοῦ πλησίου. Πολιτικοί, πολεμικοί, καὶ ὑρησκευτικοί ἦσαν ἔκεινοι οἱ κοσμοφιλόσοφοι, δύοι ἀπώκισαν λαοὺς, ἀνώκισαν πόλεις, ἐπολίτισαν βαρβάρους, καὶ ἐφρόντισαν ἐν γένει περὶ τῆς συνάψεως καὶ ἀναμορφώσεως τῶν ἔθνων· καὶ οἱ οἱ θεῖα πεπνυμένοι θεορρήμονες προφῆται, οἱ προκαταγγείλαντες τὴν ἐνσάρκον τοῦ Σωτῆρος οἰκουμενίαν, νομοθετοῦντες, κρίνοντες καὶ διοικοῦντες λαοὺς, προεφήτεον. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὑπὸ τὴν ἀνθρώπινον μορφὴν του καὶ διὰ τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου τοιοῦτοι καὶ οἱ θειότατοι αὐτοῦ Ἀπόστολοι εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης.

* * * Αὐτοὶ δύοι μέντοις τοῦ Κυρίου Ν. Φιλαδέλφου εἰς τὴν θέσιν, ὅπου διωρίσθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ· εὐχόμεθα δὲ νὰ πραγματοποιηθῶσιν αἱ ἴδεαι του, καὶ νὰ παραχθῶσιν ἐκ τῆς σχολῆς του καρποὶ ἀνάλογοι τῶν ἐλπίδων μας.*

Αἱ δύοι δύοις αὐταῖς παρατηρήσεις μαρτυροῦσι τὴν ἵκανότητα τοῦ Κυρίου Ν. Φιλαδέλφου εἰς τὴν θέσιν, ὅπου διωρίσθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ· εὐχόμεθα δὲ νὰ πραγματοποιηθῶσιν αἱ ἴδεαι του, καὶ νὰ παραχθῶσιν ἐκ τῆς σχολῆς του καρποὶ ἀνάλογοι τῶν ἐλπίδων μας.

* Μετὰ λύπης ἀνέγνωμεν εἰς τὸν προκείμενον Λόγον καὶ τινὰς φράσεις ἀναρμόστους, διόποι ἡ ἐπομένη, «Ἐφθασα καὶ ἐγὼ νὰ ἰδω κατὰ τὴν ἀποδημίαν μου, ὃς μὴ ὥφελε, τοιαῦτα ἐκτρώματα, ἀλλὰ τὸ τερατωδέστερον εἶδον καὶ ἐδοκίμασα πραγματικὸς εἰς . . . , μορφὴ ψυχῆ ἀντίτυπον τοῦ Σατανᾶ.» Καὶ διδάσκαλοι, καὶ ἱεροκήρυκες, καὶ φιλόσοφοι ἔχουσι τὰς ἐλλείψεις των διαθέσεων τοῦ βεβαίων δὲν ἐμπορεῖ τις ἡ ἀπαιτήση παρ’ αὐτῶν ἀπάθειαν· ἀλλὰ τούλαχιστον τὸ δημόσιον ἔχει τὸ δικαίωμα ν’ ἀπαιτῇ, ὕστε εἰς τὸν δημοσίᾳ ἔκφωνον μένους λόγους νὰ μὴ περιέχωνται ἀπομικαὶ ὕβρεις η ἀπομικαὶ ἔκδικήσεις.